

vyrovnání v Kutné Hoře nenaplnila. Vyhledky na trvalé dožívání v „cizině“ nutily k hledání možnosti uplatnění se v novém domově.

Za třetí oblast výzkumu bych označila úvahy o podobě exulantských komunit, jejich vzájemných vztazích, ale také o jejich integraci v novém prostředí, sebeidentifikaci emigrantů a celkovém hodnocení fenoménu emigrantů husitské doby. Autor odmítá hodnotit exulanty očima historiografických moralistů jako zrádce husitství nebo naopak oběti revoluční nespravedlnosti. Ukazuje, že nevládlo jen nesmiřitelné rozdělení, husitská realita byla barvitější a vztahy rozmanitější. Pragmatismus rozhodování ohrožených osob je historickou realitou, kterou je třeba vzít na vědomí, vysvětlovat ji, nikoli odsuzovat.

Medailony 387 osob v příloze jsou seřazeny podle měst původu exulantů; zahrnují biogramy hlav rodin a zároveň údaje k celé rodině a méně významným členům širšího příbuzenstva. Je tedy jasné, že uvedené číslo nepředstavuje úplný počet sledovaných osob. Nad možným propočtem množství osob za použití koeficientu se autor zamýšlí na s. 30 a konstatuje, že výpočet zdaleka neodpovídá dosavadním odhadům badatelů. Kód města a pořadové číslo biogramu pak slouží při odkazování na jednotlivé osoby v analytické výkladové části. Z uvedeného počtu polovinu tvoří uprchlíci z pražských měst (188), na druhém místě pak stojí Kutná Hora (123 osob). Ostatní města už dodala pro sledovatelný vzorek pouze jednotlivce.

Skromný obrazový doprovod tvoří především veduty měst, která figurují ve výkladu, k nimž je připojena vedle grafů, sumarizujících množstevní údaje, jen jedna mapa migračních proudů a dvě ukázky písemností, týkajících se kutnohorských majetkových poměrů. Rejstříky se omezují na jména osob a míst.

Bibliografie obsahuje především účtyhodný výčet archivních fondů, mezi nejvydatnějšími zdroji můžeme uvést vedle pražských archivů především městské fondy v Kutné Hoře, Jihlavě, Norimberku, Vídni a Vratislavi. Zmínit musíme také dílčí a přípravné studie⁷ O. Vodičky, jež signalizují, že obě knihy jsou výsledkem poctivé badatelské práce, která se zhodnotila v syntetizujících dílech. Obě Vodičkovy knihy poskytují velké množství nové faktografie, která je velmi dobře propojena a dána do souvislostí, aby dospěla k hodnotným závěrům. Podává svědectví o dosud málo prozkoumané oblasti husitské doby, která tak získává další rozměr plasticity.

Blanka Zilynská

DOI: 10.14712/23365730.2025.29

Dušan Coufal – Adam Pálka (edd.), Conflict after Compromise Regulating Tensions in Multi-Confessional Societies in the Fifteenth Century
Sandstein, Dresden 2024, 188 s., ISBN 978-3-95498-830-3

V návaznosti na stejnojmennou konferenci, která se odehrála 11. 11. – 12. 11. 2021 v Praze vyšel pod patronací Leibnizova institutu pro dějiny a kulturu východní Evropy a Centra mediévistických studií při Filosofickém ústavu Akademie věd České republiky 61. svazek

⁷ Předběžné teze přítomné knihy publikoval autor ve stručné verzi jako: O. VODIČKA, „*und ap es geschehe, das es wieder gut zu Behem wurde*“. *Katoličtí exulanti z husitských měst*, in: Michaela Antonín Malaniková – Beata Mozejko – Martin Nodl (edd.), *Středověké město. Politické proměny a sociální inovace*, Colloquia mediaevalia Pragensia 20, 2019, s. 13–38.

Forschungen zur Geschichte und Kultur des östlichen Mitteleuropa. Na konferenci byli hojně zastoupeni jak čeští, tak i zahraniční badatelé, což se však na písemném výstupu z konference příliš neodráží. Z devíti zahraničních přednášejících pouze dva vydali v knize své texty. Ve svazku převažují domácí autoři, byť příspěvek jednoho z českých badatelů se dotýká cizího prostředí.

Úvodní slova od Pavla Soukupa a Dušana Coufala uvádějí čtenáře do problematiky konfliktů v pozdním středověku, a to nejen těch válečných, nýbrž i myšlenkových (konfesní odlišnosti, výměny názorů apod.). Součástí úvodu je i stručné shrnutí všech příspěvků, které tvoří obsah této kolektivní monografie.

Kniha je rozdělena do tří větších oddílů. První z nich se zabývá „vírou, národností a cti jakožto impulsem ke konfliktům“. Tento oddíl zahajuje svým příspěvkem Adam Pálka, který se soustředil na nejasnost některých pojmů, jež byly diskutovány mezi českými husity a zástupci církve na basilejském koncilu a pronikly do tzv. basilejských kompaktát a posléze se staly zdrojem dalších sporů mezi oběma stranami. Následuje text Václava Žúrka o problémech, které pro představitele zemí Koruny české vyplynuly z volby Jiřího z Poděbrad českým králem. Autor se zabývá rovněž otázkou volby panovníka v pozdně středověkých Čechách v obecnější rovině. Dva následující příspěvky přinášejí vhled do někdejšího Litevského velkovévodství. Zatímco Giedrė Mickūnaitė se zaměřila na to, jakým způsobem byla vnímána pravoslavná litevská kněžna a pozdější polská královna Helena Moskevská v katolickém Polsku, Přemysl Bar se soustředil na problematiku vztahy mezi řádem německých rytířů a Litvou po roce 1386 navzdory vlastním litevským úspěchům v otázce christianizace regionu.

Druhý oddíl knihy se zaměřuje na pokusy o kompromisní řešení konfliktů, které ovšem ne vždy vedly ke stabilizaci situace. Náboženská privilegia vydaná Zikmundem Lucemburským a jejich kritika ze strany Thomase Ebendorfera jsou námětem práce Dušana Coufala, přičemž autor dospívá k názoru, že Zikmundův zásah do církevních záležitostí vedl pouze k větší destabilizaci poválečných Čech. Zdeněk Beran se soustředil na analýzu 30 mírových smluv z let 1439–1453. Jedná se ovšem o reprezentativní vzorek, nikoliv o všechny mírové smlouvy z tehdejších Čech. Vyjma výše uvedených příspěvků s litevskou tematikou je jedinou sondou mimo země Koruny české studie Sandry Schieweck-Herringer, věnovaná konfliktům v muslimsko-křesťanském pohraničí na Pyrenejském poloostrově a smlouvám, týkajícím se řešení hraničních konfliktů.

Třetí a závěrečný oddíl nazvaný „Hranice tolerance a společenská dynamika“ sestává z pouhých dvou příspěvků. Robert Novotný se věnuje bikonfesionalitě v českých městech pohusitského věku, stejně tak se tématu bikonfesionality věnuje i závěrečný text Blanky Zilynské. Ten jediný nezazněl jako přednáška na výše uvedené konferenci. Zilynská se soustředila na situaci na pražské univerzitě po husitských válkách, která zůstala v moci utrakvistických mistrů, ovšem otevřela se i katolickým mistrům a studentům. Autorka se soustředila na boj o jurisdikci nad univerzitou v době uprázdňování arcibiskupského stolce, neboť pražský arcibiskup měl být kancléřem univerzity. Spor, zda má v této situaci úřad zastávat rektor anebo administrátor pražského arcibiskupství byl rozhodnut ve prospěch utrakvistů a rektora. Konflikty s katolíky se ovšem univerzita odsoudila k úpadku svého významu a nemožnosti obnovit fungování všech svých někdejších fakult.

Lze ocenit, že celou publikaci je možné číst i v režimu Open Access na stránkách nakladatele. Kniha určená zahraničnímu čtenářstvu (neboť texty českých autorů vyšly často

v rozličných podobách i v českém jazyce) seznámí případné zájemce především se situací v pozdně středověkých Čechách, neboť drobné sondy z historické Litvy a Pyrenejského poloostrova bohužel neumožňují nahlížet na problematiku konfliktů v celoevropském kontextu. Přesto se jedná o cenný příspěvek do pokladnice evropské mediévistiky, do níž čeští historikové publikováním svých prací i v jiném než vlastním jazyce postupně pronikají a umožňují tak šířit výsledky své práce napříč celým světem. To lze kvitovat i s ohledem ke skutečnosti, že zahraniční práce dotýkající se českého prostředí často čerpají z německých (popř. i anglických a francouzských) antikvovaných titulů, aniž by díky jazykovým bariérám bylo možné navazovat na aktuální stav poznání.

Jan Boukal

DOI: 10.14712/23365730.2025.30

Kamila Mádrová – Jiří Šoukal – Tatiana Vavřínková, Franz Leonard Anton Herget 1741–1800. Osvícenský inženýr očima pramenů

České vysoké učení technické, Praha 2022, 154 s.,

tištěná verze: ISBN 978-80-01-06798-7, online verze: ISBN 978-80-01-07108-3

Dvakrát nedlouho po sobě se pozornost badatelů obrátila k dosud samostatně nezpracované osobnosti zemského inženýrství v českých zemích. Archiváři z Archivu hl. m. Prahy vydali Hergetův plán Prahy, který je doprovázen důkladnou biografickou sondou z pera Jitky Močičkové.¹ František Antonín Linhart Herget (1741–1800) je tu prezentován zejména na základě dostupné literatury, v níž je – leckde spíše okrajově – zmiňován. Dělo se tak zpravidla při bádání o historii pražské inženýrské profesury, jejímž byl Herget třetím nositelem po Christianu Josefu Willenbergovi (1656?–1731) a Janu Ferdinandu Schorovi (1686–1867). Močičková věnuje velkou pozornost i Hergetově expertní činnosti, protože byl často žádán o odborné posudky na stavby po celých Čechách, např. v souvislosti s rušením klášterů v josefínské době a jejich přestavbou na civilní objekty. Jako vrchní stavební ředitel v Čechách (od roku 1788) řídil např. přestavbu Ústavu šlechticů na Pražském hradě a obdobné instituce na Dobytčím trhu (Karlově náměstí), který se měnil pod jeho vedením ve Všeobecnou nemocnici. Herget se se svými studenty rovněž podílel na vojenském mapování Čech a vzniku josefínského katastru. V rámci zeměměřičských cvičení na technice vznikl pod jeho vedením podrobný plán Prahy, jehož kritická edice je podstatou publikace městských archivářů.

Naopak badatelé z Archivu ČVUT se ve své nepatrně mladší knize zaměřili na archivní dokumenty, které s Hergetem souvisejí. Celý text je důsledně dvojazyčný – český a anglický. Autoři představují Hergeta ve světle úředních záznamů od narození na základě matrik, dále dochovaných školních dokladů, které jsou v jejich reprezentativní podobě představeny formou fotografií s podrobnými popisky. Nechybějí ani dobové záběry na místa s jeho životem a působením spojená.

Největší pozornost je věnována Hergetovu pedagogickému působení. Inženýrská profesura byla v jeho době spojena s Karlo-Ferdinandovou univerzitou, byl (výslovně na základě

¹ Marek LAŠTOVKA – Jitka MOČIČKOVÁ – Barbora LAŠTOVKOVÁ – Johana LANGEROVÁ, *Hergetův plán Prahy 1790/1791*, Praha 2021, CVIII + 99 s.